

V. M.», c. 1451, Quadrado, *Forenses y Ciudadanos*, p. 326; «ab quatre gats e quatre gallofos, desroban lo senyor rey e nosaltres», a. 1454, *ibid.*, p. 390; «molts vagabundos e strangers van e stan per la present vila e terra, no curant sinó menjar e beure, e fer lo gorrí e galloferia, no volent treballar ni star ab amo ningú --- tals gallofos e belitres e vagabundos ---», doc. ross. de 1521 (*InuLC*). Etimologia demostrada acabadament en el DCEC; veg. allà per a les raons, la doc. espanyola i internacional, i refutació d'altres teories mancades de crítica (ja hi queda provada la inanitat dels dubtes d'*AlcM* etc.). *Galdofa* 'tonto, neci' a Caldes de Montbui (*Dag.*) aporta una curiosa comprovació de la pronúncia llatinitzant *gallofa* (amb *ll* diferenciat en *ld*, com en *pidola* < *pildola* etc.); gallec a *galloufa* per a 'ranxo o menjar del vaixell', Castelao (*Esc. Dónega*, 235 5f.), ultra-galleuitza la *o* de Castella, des d'on venien a Galícia els romeus.

Gallòfol [1905, Bulbena, no diccionari de Labèrnia] és innovació recent i pronúncia falsa, a la manera de *rinxol*, *ninxol*, *cérvol*, *catúfols*: «quin poc delit d'obrir un llibre! Que peresós m'era torna! Que *gallòfol!*», Ruyra (*La Parada*, 104). Com indico en el DCEC potser també deriva de GALLUS en el sentit de 'romeu' el cast. *gallaruzo* 'vestit encaputxat, de muntanyenc o pelegrí' (cf. Santander *galusa* 'estafadora', canar. *galucias* 'picardies') a la manera del fr. *pèlerine* 'esclavina', i hi pot haver alguna confluència del sinònim *gallega* (= *gallaruzo*), que al·ludiria al fet que la duïen els pelegrins en camí a Galícia. Jn Santamaria en diu *salla-gussa de frare* («un to muscat de ~»), «La Publicitat», 2-XII-1926, i altre passatge a *AlcM* (?): ¿d'un **sagallussa* amb metàtesi i contaminació de *sac* 'mena de brusa'?

DERIV.: *Gallofa* 'quadern per a l'ofici diví' [1672] (com si la gent d'església diguessin 'el nostre modest pa de cada dia') «añalejo, librito para regir el oficio divino» (Sanelo, Lamarca, PzCabr.). *Galloferia* [veg. el doc. ross. citat de 1521, i:] «No ha nengú qui haja mostrat ni mostre a son fill de saber viure e gonyar, sinó que-ls han comprat censals per fer-los viure ab *galloferia* e destrucció del regne», a. 1477 (Quadrado, *op. cit.*, p. 56). *Gallofada*. *Gallofejar*: «la manera de viure y de campar-se-la *gallofejant* per plasses y carers», Em Vilanova (*Entre Família*, 124). *Gallofer*. *Gallofi*. *Gallofista*. *Engallofar*. *Engallofir*.

GALLORSA: *dret de gallorsa*, 'dret de pasturar les ovelles a les terres comunals muntanyenques', *bestiar de gallorsa* 'el ramat foraster que ve per la muntanya a pasturar i femar les terres', mot pre-romà, probablement provinent del nostre basco-ibèric pirinenc: és versemblant que en aquest existís *GALLORTIA 'els alts (de les muntanyes)', cf. base *gailortzen*, *gailortzea*, 'anant pels cims, fent cap als cims'. □ 1.ª doc.: 1283.

En el *Capbreu* de la Vall de Ribes, de cap aquest any, consta entre els drets que cobra el senyor: «Pren En G. de Ribes, de tot lo bestiar estrany de *galorzes* que ve en la paròquia de Pardines (levat lo vilar de Vilati<n>yós), e de cascuna bèstia leytera, una

maa<l>la» ('una malla, moneda'), p. p. Alart (*RLR* IV, 59); en un altre passatge del mateix text: «si ve bestiar estrany, de *galorzes*,¹ per cascuna bèstia bassa, una maala» (p. 53). Segons el *DAG.* avui *gallorça* continua usant-se a la Vall de Ribes per al «ramat foraster que entra a pasturar o afemar les terres a l'estiu» i *gallorçà* és el «pastor que mena bestiar» (*DAG.*), encomanat de pasturar en terres d'altri: que és el que ja significava en el S. XIII; afegeix que s'entén per *dret de gallorça*, el «dret de pasturar les ovelles a les terres comunals», «dret de ser propietari de totes les herbes d'un tros determinat de terra, però no d'aquesta», i que *gallorcer* és «el qui té dret de gallorça».

Mn Vayreda ens n'aporta una interessant confirmació: «Hi ha aquí l'empríu de Serra Calma, que usufructua el poble des de temps immemorial. Cada veí pot portar-hi el bestiar que a l'hivern manté en son terme. La *gallorsa* és repartida a prorata entre tots els veïns, que se l'arrenden o l'aprofiten a son gust. Sembla, doncs, que la família Serra-Bruna posseïx, del temps del rei Martí, una cèdula que li concedeix amb exclusivitat el dret de *gallorsa* sobre tal empríu; però qual dret resulta de fet abandonat, ja que no hi ha memòria de que l'hagin lucrât mai»; «cada veí no podrà tirar a l'empríu més cabal ['bestiar'] del que a l'hivern pot mantenir en son terme. Les *gallorses*, contractades a bon preu, donaran un bon rendiment ---» (*Sang Nova* I, 44; II, 109). Altres passatges encara: «havian concertat llurs remades, y reclutat les *gallorses*, a qualsevol preu ---», «ell demanava que se li reconegués el dret de *gallorsa* sobre l'empríu de Serra Calma, y la sentència li reconeixia 'l senyoriu del mateix ---», «si's portavan bé, retornaria 'l dret de pastura al poble --- no reservant-se més que'l dret de *gallorsa*, qu'era 'l que disputava», «s'hi comprèn no sols els drets de senyoriu --- sinó que també 'ls drets de *gallorsa*» (ib. IV, v, 272; IV, III, 263; IV, III, 264; V, IX, 413).

Encara que siguin docs. més tardans, en transcripció d'altres que mostren la cosa en exercici permanent a la Vall de Camprodon, i son inèdits: «vendo --- *gallorsiam* et terras --- dicti mansi Costa de Vilavella --- totum videlicet jus pascendi in erbis et pascuis montium, sive montaneam dicte parrochie de Vilallonga», a. 1567, «bosquis, herbis, herbagiis, pascuis sive pasturis, *gallorsia* sive *gallorsiiis*, ademprivis, pratis, devesiis ---», a. 1570 trobats per Mn. Julià Pascual en poder de vells masos del gran terme de Vilallonga de Ter (cf. *EntreDL* II, 68ss.); i veg. infra entre els derivats.

Hi ha desenrotllaments semàntics més secundaris i, en part, fins impropis: «dans les montagnes de Cerdagne le gros bétail ou les boeufs» (Alart) és perquè des del ramat de *gallorsa* es passa a dir *gallorsa* al bestiar mateix; i el *DAG.* diu que *gallossa* és també el bagatge que porten els pastors que el menen. I a Vic i St. Joan de les Abadesses passant per la idea de 'traït de la gran ramada transeünt' s'arriba a «remor d'una colla d'homes que passen lluny de nit; petjades, remor de gent que passa i no es veu».

Això, en efecte, degué ser una acc., de llengua un